

Beköszöntő

Magyarország egyelőre nem szentel megfelelő figyelmet annak a látásmódnak, amely az öregező társadalom és a befogadó információs társadalom aktív eszközeit és lehetőségeit a gazdasági-társadalmi versenyképesség, a foglalkoztatás, az iskolázottság, a képességek növelése, valamint az ezek révén elérhető piaci lehetőségek, produktivitás és növekvő belső fogyasztás szempontjából közelíti meg. Meglepő, de az idősödő társadalom problémájának súlyához képest Magyarország gyakorlatilag nem foglalkozik ezzel a kérdéssel, holott arányaiban már most is igen jelentős rétegről, 3,8 millió idősödő és idős emberről van szó, akiknek a foglalkoztatási, iskolázottsági, továbbképzési, nyugdíjba vonulási és IKT eszközhasználati mutatói elképesztően rosszak. Nem foglalkozunk az információs társadalomba való integrációjukkal, és helyzetüknek a befogadó információs társadalom eszközrendszerével való javításának stratégiai jelentőségével sem. Nincsenek társadalmi üzenetek arra vonatkozóan, hogy az információs társadalom „mit kezdjen” az idősekkel, illetve mit kezdjenek az idősek az információs társadalommal. Hazánkban mindeddig nem folyt olyan kutatás, amely e kétféle kihívást – az idősödő társadalom és az információs társadalom problémakörét – összekötve elemezte volna a jelenlegi helyzetet és a kitörésre lehetőséget adó megoldásokat.

A magyar gazdaság és társadalom versenyképességének előmozdítása, az inaktív munkacélpiacon való integrációja egyértelműen megköveteli az új technológiai eszközök alkalmazási képességének fejlesztésére irányuló befektetések növelését. Az új foglalkoztatási elvárások fényében az új készségek megszerzése, az IKT eszközökhöz való hozzáférés és azok tényleges használata elengedhetetlen az idősek számára is, hiszen ezek az eszközök hatékonyan elősegíthetik az aktív kor kiterjesztését, a munkacélpiacon és a társadalmi integrációt. Miközben az információs társadalom kiépítését, határainak kitolását szorgalmazzuk, alig esik szó az idősödő társadalom kihívásairól, arról a kontextusról, amelybe ennek a folyamatnak be kellene ágyazódnia. Jó példa erre a Szociális és Munkaügyi Minisztérium által 2009 szeptemberében a Parlament elé terjesztett, közel 170 oldalas „Idősügyi Nemzeti Stratégia” című dokumentum, amelyben mindössze néhány mondat foglalkozik az időseknek az információs társadalomba való integrációjával. A fejlett társadalmakban, főleg Európában az elöregedéssel járó terhek és gondok korántsem csak gazdasági és az ellátórendszerben jelentkező fenntarthatósági problémákat generálnak, hanem társadalmi, generációs feszültségeket is. Alapjaiban új szemléletre és megközelítési módokra van szükség a tanulás, az öngondoskodás, a munkavállalás, a kommunikáció és a társadalmi kapcsolatrendszer ápolása és fejlesztése terén egyaránt.

Az Információs Társadalom- és Trendkutató Alapítvány az elmúlt év folyamán a Nemzeti Kutatási és Technológiai Hivatal támogatásával ennek a komplex problématerületnek a kutatására vállalkozott, melynek egyes eredményeit folyóiratunk jelen tematikus számában közöljük.

Abból az egyszerű belátásból indultunk ki, hogy az idősödésre és az időskorra nem lehet egységes, egysíkú életrajzként tekinteni. Nem a naptári évek szerint, hanem

---

sokkal inkább az egészségünk és munkabírásunk, társas kapcsolatrendszerünk, szellemi és fizikai aktivitásunk, függetlenségünk és az újdonságok iránti fogékonyságunk hanyatlásától függően öregedünk. Ezt szem előtt tartva többdimenziós, több adatfelvételekre és többféle kutatási módszerre támaszkodó kutatási programot állítottunk össze. Egy alapozó tanulmányban feltártuk a népesség öregedésével kapcsolatos gazdasági-társadalmi kihívások várható trendjeit, majd egy nagymintás kérdőíves adatfelvétel, valamint fókuszcsoportos beszélgetések eredményeire támaszkodva néhány kiemelt dimenzióban megvizsgáltuk az idősek és az IKT eszközök kapcsolatát. Összeállítottunk továbbá egy kisebb gyűjteményét a külföldi „legjobb gyakorlatokból”, egy *Wii* eszközzel kísérleti kutatást végeztünk egy idősek otthonában, és kialakítottunk egy olyan elemzési keretrendszert és predikciós modellt, melynek segítségével azonosíthatók azok a pontok, ahol beavatkozásra van szükség, és a fejlesztési erőfeszítések hatása is kimutatható válik. A sikeres idősödés feltételeit az alábbi dimenziókban vizsgáltuk: a független és tartalmas élet megteremtése; a foglalkoztatás és a tanulás lehetőségeinek bővítése; a társadalmi részvétel, a közösségi kapcsolati háló kiszélesítése; s végül a befogadó információs társadalom integrációs erejének növelése.

A kutatás során elszomorító kép rajzolódott ki előttünk: Magyarország jelenleg egyszerűen nem tud mit kezdeni az idősekkel, nem tudjuk, mi a célunk ezzel a korosztállyal, és az idősek sem tudják, mit vár el tőlük a társadalom. Az idősek többsége egyfajta „osztályalatti réteget” alkot Magyarországon, és mintegy szubkultúrában éli az életét. Ezen a helyzeten kell velük összefogva változtatnunk, és ebben segíthet a problémák és a tennivalók feltárása, amire itt bemutatott kutatásainkkal is törekedtünk.

Molnár Szilárd
főszerkesztő